

ПРАВОВІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДІА У СУСПІЛЬСТВІ. АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА --- **У МЕДІАПРОСТОРИ**

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

АВТОР: ЮЛІЯ ПУГАЧ

ПРАВОВЕ Й ЕТИЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДІА В УКРАЇНІ

- Законодавчі акти, що регулюють медіа
- Роль етичних норм та кодексів журналістів
- Відповідальність за порушення законодавства у сфері медіа

ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ МЕДІА В УКРАЇНІ

- Конституція України
- Закон України "Про інформацію" (1992, зі змінами)
- Закон України "Про телебачення і радіомовлення" (1993, зі змінами)
- Закон України "Про Національну раду України з питань телебачення і радіомовлення" (1997, зі змінами)

ЗАКОНОДАВЧІ АКТИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ МЕДІА В УКРАЇНІ

- Закон України "Про доступ до публічної інформації" (2011)
- Закон України "Про авторське право і суміжні права" (1993, зі змінами)
- Закон України "Про медіа" (2022)
- Кримінальний кодекс України
- Європейська Конвенція про права людини

РОЛЬ ЕТИЧНИХ НОРМ ТА КОДЕКСІВ ЖУРНАЛІСТІВ

- Кодекс етики українського журналіста – основні принципи
- Баланс між свободою слова та відповідальністю
- Принципи правдивості, неупередженості, конфіденційності
- Вплив журналістської етики на суспільство
- Наслідки порушення етичних норм (дискредитація ЗМІ, правові наслідки)

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ МЕДІА

➤ Адміністративна відповідальність:

- Порухення правил ліцензування (штрафи, анулювання ліцензії).
- Недотримання мовних квот у ЗМІ.
- Поширення дезінформації або неправдивих новин.

➤ Кримінальна відповідальність:

- Перешкоджання законній журналістській діяльності (ст. 171 КК України).
- Поширення матеріалів, що пропагують насильство, ворожнечу або тероризм.
- Незаконне використання авторського контенту (ст. 176 КК України).

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ МЕДІА

- **Цивільно-правова відповідальність:**
  - Відшкодування моральної та матеріальної шкоди потерпілим.
  - **Обов'язкове спростування неправдивої інформації** в судовому порядку.
- **Міжнародна відповідальність:**
  - Відповідність стандартам свободи слова за Європейською конвенцією з прав людини.
  - Санкції проти ЗМІ за порушення міжнародних інформаційних норм.

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА В МЕДІАПРОСТОРИ

Авторське право – це сукупність прав, що належать авторам на їхні твори в галузі літератури, науки та мистецтва.

Суміжні права – це права, що належать виконавцям, виробникам фонограм і організаціям мовлення, які використовують твори авторів.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

 Інтелектуальна власність – це результат творчої діяльності людини, який є унікальним, оригінальним і має суспільно-історичну цінність.

 Основні характеристики інтелектуальної власності:

- Відображає результати інтелектуальної діяльності.
- Захищається законом від незаконного використання.
- Може бути передана, продана або успадкована.
- Є джерелом економічної вигоди.

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ

Закріплення поняття на законодавчому рівні:

- 1891 р. – Патентний закон Франції вперше вводить термін «інтелектуальна власність».
- 1967 р. – Конвенція про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO) закріпила міжнародне визначення.
- Конституція України (ст. 41) та Цивільний кодекс України (ст. 418) гарантують право кожного на результати своєї творчої діяльності.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА ЕКОНОМІЦІ

Історія та розвиток у різних країнах:

- ❖ У Європі термінологія розвивалася поступово – з'явилися поняття **"промислова власність"** та **"літературна власність"**.
- ❖ У СРСР офіційно не використовували термін «інтелектуальна власність» до 1990 р., але авторське і патентне право перебували під державною охороною.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА ЕКОНОМІЦІ

Економічний ефект легального використання інтелектуальної власності:

- **США (2010 р.)** – понад 2 млрд доларів надходжень у бюджет.
- **Данія (2010 р.)** – 800 млн євро.
- **Україна (2010 р.)** – лише 30 млн гривень.

Основні правові особливості:

- Об'єктом інтелектуальної власності може бути лише результат творчої діяльності, що відповідає нормам закону.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ ТА ЕКОНОМІЦІ

Основні правові особливості:

- Захищається національним та міжнародним законодавством.
- Право інтелектуальної власності є абсолютним, але має строк дії.

Інтелектуальна власність і медіапростір:

- Об'єкти авторського права (книги, фільми, журналістські матеріали) є частиною медіапростору.
- Медіа використовують авторські твори, які мають правовий захист.

ВИНИКНЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Історія авторського права має багатовікове коріння.

XV століття – з появою книгодрукування (Йоганн Гутенберг, 1440 р.) питання авторського права стало особливо актуальним.

Перше законодавче закріплення:

- 1557 р. – Англійська королева Марія Тюдор надала монопольне право на друк обмеженій кількості видавців.
- 1710 р. – Статут королеви Анни (перше в історії законодавче закріплення авторських прав на 14 років із правом продовження).
- 1774 р. – Судове рішення у Великій Британії: авторське право не є вічним, після завершення терміну твори стають суспільним надбанням.

РОЗВИТОК АВТОРСЬКОГО ПРАВА У США

Основні законодавчі акти:

- 1783 р. – перший закон про авторське право у США (штат Коннектикут).
- 1791 р. – Конгрес США встановив термін дії авторського права – 14 років + 14 років при продовженні.
- XIX ст. – відомі судові процеси:
  - 1841 р. – друкування листів Джорджа Вашингтона без дозволу спадкоємців визнано порушенням.
  - 1853 р. – письменниця Гаррієт Бічер-Стоу програла суд через те, що переклад її книги не визнали копією.
- 1865 р. – авторське право поширюється на фотографії.
- 1912 р. – кінематографічні твори визнають окремими об'єктами авторського права.

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

Основні міжнародні угоди:

- **1886** р. – Бернська конвенція: єдині правила реєстрації та захисту авторського права в Європі.
- **1908** р. – зміни до Бернської конвенції:
  - авторське право діє все життя автора + 50 років для спадкоємців.
- **1998** р. – термін збільшено до 70 років (діє майже в усьому світі).

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ПРАВ

США та авторське право:

- **1891** р. – прийнято власний закон про захист авторських прав.
- **1909** р. – США першими ввели знак охорони авторського права ©.
- **1986** р. – приєднання до Бернської конвенції.
  - **1948** р. – Загальна декларація прав людини (ст. 27): "Кожна людина має право на захист своїх моральних і матеріальних інтересів".

ВИНИКНЕННЯ СУМІЖНИХ ПРАВ

🔍 Чим суміжні права відрізняються від авторського права?

- Вони пов'язані з реалізацією та використанням вже створених творів.
- Захищають **виконавців, виробників фонограм, мовників.**

Основні етапи розвитку суміжних прав:

- **1961 р.** – прийнято перші міжнародні норми захисту суміжних прав.
- **1971 р.** – ухвалено Конвенцію про захист інтересів виробників фонограм.
- **1996 р.** – Договір ВОІВ про виконання і фонограми, що закріпив право виконавців на онлайн-стрімінг.

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Вплив інтернету на авторське право

- Розвиток цифрових технологій сприяв масовому копіюванню та розповсюдженню контенту.
- Необхідність нових законодавчих механізмів для боротьби з піратством.

Правові ініціативи:

- **1998 р.** – закон США про захист авторських прав в інтернеті (DMCA).
- **ЄС ухвалив аналогічний закон у 2000-х роках.**
- **2019 р.** – Директива ЄС про авторське право в цифрову епоху.

ЗАХИСТ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ

Значення роялті та громадських ініціатив:

- **1837** р. – у Франції створено механізм роялті (відрахувань авторам за виконання творів).
- **XXI** століття – активна діяльність організацій з колективного управління авторськими правами.

ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕДІАПРОСТОРИ

Визначені Цивільним кодексом України:

- **Письмові твори:** романи, поеми, статті тощо.
- **Усні твори:** лекції, промови, проповіді.
- **Сценічні твори:** драматичні, музично-драматичні тощо.
- **Музичні твори:** з текстом або без тексту.

ОБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА В МЕДІАПРОСТОРИ

- **Аудіовізуальні твори:** фільми, відео.
- **Фотографічні твори та ілюстрації.**
- **Переклади, адаптації, аранжування літературних/художніх творів.**
- **Збірники творів (результат інтелектуальної діяльності).**
- **Комп'ютерні програми та бази даних.**

ЩО НЕ Є ОБ'ЄКТОМ АВТОРСЬКОГО ПРАВА?

Згідно із законом *«Про авторське право і суміжні права»*:

- Закони, укази, постанови.
- Грошові знаки, державні символи та емблеми.
- Повідомлення про новини дня або факти, що є звичайною інформацією.

Причина виключення – відсутність критеріїв оригінальності.

СУБ'ЄКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Первинний суб'єкт:

- Автор твору.

Інші суб'єкти:

- Фізичні або юридичні особи, що набули прав відповідно до договору чи закону.

Співавторство:

- **Подільне:** частина твору має самостійне значення.
- **Неподільне:** наприклад, пісня (вірш — поет, музика — композитор).

ВИНИКНЕННЯ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Авторське право виникає з моменту створення твору.

Для оповіщення використовується знак охорони авторського права:

- © (латинська літера "С" у колі).
- Ім'я суб'єкта авторського права.
  - Рік першого видання.

ПРАВА АВТОРА

Особисті немайнові права:

- Право на визнання творцем.
- Заборона на посягання, що шкодить честі чи репутації.
- Вимога зазначення імені чи використання псевдоніма.

ПРАВА АВТОРА

Майнові права:

- Використання твору.
- Виключне право дозволяти використання.
- Заборона неправомірного використання.

ВИНАГОРОДА ТА ТЕРМІН ДІЇ ПРАВ

Автор має право на плату за використання твору:

- **Форми винагороди:**
  - Паушальний платіж.
  - Роялті.
  - Комбінація обох.

Після смерті автора:

- Права переходять до спадкоємців (діють 70 років).
- Після закінчення терміну твір стає суспільним надбанням.

СУМІЖНІ ПРАВА

Суміжні права:

- Інтелектуальна власність на виконання творів, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення.

Суб'єкти суміжних прав:

• Первинні суб'єкти:

- Виконавець, виробник фонограм і відеограм, організація мовлення.

• Інші особи:

- Набувачі прав за договором або законом.

ВИНИКНЕННЯ І ЗАХИСТ СУМІЖНИХ ПРАВ

Юридичні факти для виникнення прав:

- Перше виконання твору.
- Перше вироблення фонограми чи відеограми.
- Оприлюднення передачі або програми мовлення.

Знак охорони суміжних прав:

- **Позначення:** латинська літера "P" у колі.
- **Обов'язкові елементи:**
  - Ім'я або назва суб'єкта прав.
  - Рік першої публікації.

МАЙНОВІ Й НЕМАЙНОВІ ПРАВА СУБ'ЄКТІВ

Майнові права:

- Використання об'єкта.
- Дозвіл на використання.
- Заборона неправомірного використання.

Немайнові права:

- Право зазначати ім'я (назву) на носії запису чи упаковці.
- Вимога згадування імені / назви при використанні фонограм і відеограм.
- Організація мовлення має право на згадування своєї назви при розповсюдженні передач.

ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНИХ ПРАВ

Основні форми порушень:

- Піратське тиражування літературних, аудіо- та відеотворів.
- Неліцензоване використання кіно- та відеопродукції.
- Використання піратських сайтів для безкоштовного завантаження.
- Невиплата роялті авторам.

ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКОГО І СУМІЖНИХ ПРАВ

Причини порушень:

- Слабка поінформованість про авторське право.
- Низький рівень економічного розвитку.
- Недостатня правова культура громадян.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ

Адміністративна відповідальність:

- Штраф: від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів.
- Конфіскація незаконної продукції.

Кримінальна відповідальність:

- Штраф: від 200 до 1000 неоподатковуваних мінімумів.
- Позбавлення волі: до 2 років (або до 5 років за повторні порушення).
- Конфіскація незаконно виготовленої продукції.

НАСЛІДКИ ПОРУШЕНЬ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Юридичні наслідки:

- Штрафи, позбавлення волі, конфіскація продукції.

Соціальні та культурні наслідки:

- Підрив авторитету України в міжнародному просторі.
  - Перешкоджання розвитку культури (автори втрачають джерело доходу).
  - Затримка науково-технічного прогресу.
  - Порухення морально-етичних норм суспільства.
-